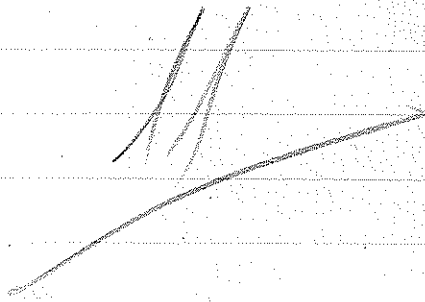

Dr. Sae Popescu

24 June 1932.

Sentimentul religios la Eminescu

A scris mult și multe despre Eminescu, dar asupra sentimentului său religios mai nimic nu s-a spus. Și rog pe ascultătorii mei să-mi ceară a le lămurii acum această problemă care mi-i ușoară. Nici timp și nici costul comunicațiilor noastre de aici nu-mi îngăduie aceasta. Mai voiu mărgini deci mai mult să citesc din Eminescu ceea ce ar putea atrage luarea aminte asupra acestei probleme.

A fost Eminescu un om ~~pr~~ religios? ~~practicant~~? Dacă prin această întrebare înțelegem pe un om care-și face o mărită lăcușă de credință religioasă, care practică, se supune învățăturilor și rămâne

- 2 -

liber ~~unde~~ unei confesiuni religioase, atunci
răspunsul hotărât este că Eminescu n'a fost
un om religios, ~~pe~~ adică n'a fost un
practicant religios.

Dar dacă întrebarea se pune potrivit
după cuvântul Mânturitorului : « nu tot
cel ce - mi zice mie Doamne, Doamne
va intra întru împărăția lui Dumne-
zeu, ci cel ce face voia Tatălui meu
cel din ceruri »;

atunci răspunsul nu
mai poate fi nici atât de ~~teu~~ ho-
tărât și nici așa de ușor de dat.

și cum iarăși după cuvântul Mântu-
rului toate legea și proroci atârnă în
cele două porunci : să iubești pe Dom-
nul Dumnezeuul tău din toate inimă
ta și pe aproapele tău ca însuși pe
tine » atunci răspunsul este în favoarea de partea
lui Eminescu.

-3-

Ioan Slavici, care a cunoscut ca nimeni altul pe
Eminescu, scrie astfel în Amintirile sale (p. 169):

„Cea ce mai mult îi apropia [pe Eminescu
și pe Caragiale] era religiozitatea în cel mai
larg înțeles al cuvântului. Eminescu avea,
ce-i drept, o foarte pronunțată înclinare spre
budism, iar Caragiale era creștin drept-credin-
cios, care se închină și se dă în pagă Dom-
nului fără ca să mai scuteze cele nepă-
trunse de mai presus de toate neapăturate
minte omenească; amândoi ~~înt~~ erau
însă deopotrivă pătrunși de gândul că
această lume până în cele mai mici
amănunte ale ei atât de rațional alcătui-
ită, numai de o pururea dăimnitare fiindă
rațională a putut fi să fie plăsmuită, că
sufletele lor nu pot să fie decât părți-
cele din acea fiindă; și amândoi erau
deopotrivă erau cuprinși de un fel de
mila către neomocini, care nu sântă

în stare să cuprindă gândul acesta.»

- 4 -

« Eminescu era om de fire duioasă, care toate le făcea din iubire către alții. Dacă i-ai fi tăiat o rană adâncă și-ai fi sgarinat în același timp pe altul, el ar fi alergat sângeeând să pună plastu pe sgaritură. Era flămând, zgibura de frig, umbla perpelit și-i lipsea adăpostul; și se văta, că atâți și atâți se sbat în luptă cu grele nevoi. Durerile lui erau durerile obștești... »

Așa scrie Slavici și așa reiese și din scrisul lui Eminescu. El mbelega rostul Religiei și al bisericii creștine și al ei cu toate mângâierile ei. Tată către de ~~marșat~~ Eminescu Descrie ~~apartine~~ creștinismului: « Customism, religione a sărăcilor și a nenorociților, a femeilor pierdute (fiindcă abitea ademeniri le încumpura din partea celor bogăți), tu ești floarea năsarită din sărăcimea imperiului roman, năsarită

din sclavii, ce existau spre batjocura stăpânilor 5.
lor, din oamenii fără drept, din oamenii
cari siliți erau să-și năimească brațele cu orice
preț spre a nu muri de foame.» (p. 350).

Dar biserica, institutiv a creștinismului, a avut
un rol neprețuit pentru cultura omenească, și
acest rol nici azi nu-i perimat. În fața (p. 551),
popoarelor barbare aruncate asupra civilizației
antice, «biserica era singurul punct luminos
nu numai pentru cultura în genere, dar
chiar pentru libertatea dezvoltării omenești»,
căci «el inteligent și energic, în fața nobletii
de sânge, numai prin eler putea să înăim-
tege. Biserica a mblăngit înima prin
artele frumoase... Aruncate din nevoie în
urik, din urik în nevoie, stări imamente
naturii noastre și carii nu se pot înle-
tura prin mâna de crece de care dispu-
nem, arta bisericască... a înaltat prin
mijloace intuitive, lesne de înțeles pentru

Loi, sufletul omeneasc în decurs de sute de ani,
peste nivelul vieții de rând și nevoilor globale.
Creațiune a bisericii este învățământul atât cel
popular cât și cel mare. Spiritul acest
din acest învățământ să îndreptat în
contrari, este adevărat, dar lupta dintre
biserica și acest spirit nu-i terminată.
și ~~scrie~~ nu-i vine a crede mchierarea
pe care o da Eminescu acestui articol despre
biserica. El este cu Religia are în favoarea
ei forma gata și pozitivă, pe când curen-
tul opus n'are nimic gata, nimic
format încă. Încercările de speculații
une metafizice, care culminează în
ipoteze și sunt tot atât de descobite ca și
scrierile lor, sunt departe de a conș-
tina convingeri pozitive pentru milioane
de oameni. Prin lupte ca cea de astăzi,
prin mai grele încă, a trecut biserica:
ea a avut însă inteligența de a-și muta

punctul de gravitație cam tot în țările, cari -7
aveau mai mare nevoie de ea, în cât țărăna
a aflat puteri nouă și proaspete, pentru a le
opune negației pure, pe care a întâmpina-
mat-o de altă ori în cale. » (p. 351). -

Și după cum Eminescu a mîles totu
lucului, tot așa și pe al slujitorilor ei.

Neurologul pe care-l scrie la moartea preo-
tului Gheorghe Lonescu din Iași este o indica-
ție de ce cerea Eminescu de la profesori
profesori ai noștri: vorba bună, ini-
mă deschisă, îndatoritor față de tot,
fără cea mai nemămurată poornică
de mînie asupra curva. În școli,
idolul elevilor, căci din studiul său el
nu facea un semantism sec dogmatic,
ci știa să dea obiectului său același
faimă, care era răspândită asupra
intregii sale vieți sufletești. Domnul
măsurător să-i mădure intrarea în costumele
celor drepti. » (p. 458). -

Și iarăși nu ți se mirare pentru nimicuri
 dacă afirmăm că temelial poeziei sociale
 ului Eminescu este dragostea creștină,
 iubirea aproapei lui pentru care aflăm în
~~ridicarea căminii din pături și din nevie și în călărire~~
~~este dala să te jufuri chiar pe tine.~~
 Răsuna ocazi ~~no~~ cântecul acestei
 pietre de unghii a ~~no~~ creștinismu-
 lui și în proza lui Eminescu. „Dece
 este Cristos așa de mare” se întreabă
 Eminescu. „Pentru că prin iubire el
 a făcut cearta între voinți imposibile.
 Când iubirea este, și ea este numai
 când e reciprocă și reciprocă absolută,
 va să zică universală; când iubirea
 e, cearta e cu neputință” și de e
 cu putință ea nu e decât cauza
 unei iubiri preînvoite și mai adânci
 încă de cum fusese înainte” (Spaim 40).

-9-

În lumina acestei iubiri universale, creștine,
care îndulcește asprimile gândului și cucerește în
spre brice inimile pornite spre distrugere
înțelege cel ce vă vorbește puterimea poe-
ziei a lui Eminescu, Înger și Demon.
Demonul, spiritul răsvăratii contra rân-
duchilor omenești - zola Dumnezeu în-
cepându până la întoarcerea fanatului
face doborât pe pat de moarte fără
biruință, cu vrăbi și spitze în gât.
Nici nu poate muri de amărăciune că-
zadarnică-i fu lupta.

„A muri fără speranță! Cine știe-amărăciunea
Căi ascunsă în aste vorbe? - În te simți neliber, mic,
Să vezi manib-aspriată că-s reduse la nimic;
Că domnesc în limbe rele, căror mure poți opune.
Și în duerile acestea, Cerul îi trimite
să-l mângâie pe mizerul cu ochii albaștri
plini de iubire și pentru el cel răsvărat
contra Cerului. Mângâierea aceasta îi

impactă toată viața, plină de gânduri turburi, diverse. ~~și~~
 „ Am vrea viața întreagă să poată răscula poporul
 cu gândurile - mi rebele contra cerului deschis -
 El ne-a venit ca să condamnă pe demon, via krimis
 Pe un inger și ~~nu~~ mai npace, și mprăcua - e a moroul „

notărit că aici lumea nu este pus pe ~~ubi~~
 amonul omenească și pe ~~toate~~ iubirea largă,
 creștină, singura putere de mântuire a lumii.

Măntuitorul Cristos a adus în lume
 iubirea deplină; pe iubire ~~acest~~ se înteme-
 iază ~~mintea~~ ^{bunicii} învitațura creștină. De
 aceea în poezia lui Eminescu, Cristos
 Măntuitorul va fi izvor de inspirație.
 Când lumea va vede în el cu căldură
 și cu sinceritate, fapta ei fie morală
 fie artistică va plăcea ~~mereu~~, chiar
 dacă arta va fi primitivă. Și nu
 va vobi sufletului arta creștină
 cea mai maltră, când nu va
~~put~~ primi din credință puterile

Acesta este intelesul poeziei Crist (p. 127) si
sa se citeasca)

Pentru mantuirea lumii din pacate
~~si~~ ~~si~~ ~~si~~ Cristos a suferit patimile
moarte pe cruce. Ca un binitor
a morii din moriminte a treia
si ca in moartea nu poate fi
legata - usata cea adevarata
Binitia aceasta a Mantuii lumii
a cantat-o Eminescu in poezia

Inviere (p. 121)
si se citeasca)

Jar Marza Domnului ^{regina marelui} solibarea
lumii, supt privirea blanda a
careia se placea genuinchii
copilului curat, si se varsa

Free Eminescu într-un vers:

26. Ne înțeles răminne gândul
Ce-l străbate gândurile cântăcile
Șboară ves mi, miganândul
Valurile, vânturile.

Așa a fost ~~o dată~~ ^{o dată}. Dar de ani toh
mai luminos răsbate în meamul
vostu gândul și sintera scrierului
său. Pesimist, rău patriot, defașma-
tor, ^{atun} era socotit alt datu. Azi cine
mai contestă patriotismul nationa-
lismul lui Eminescu și cine
nu reamvaste în umbra lui de
pesimism? Donel după o brată
mai malto a omenerii! În
scurt va sosi și vremea cănu
Eminescu nu va mai fi socotit
ateu ci un poet plin de re-
fidozitate. —

24. VI. 1932.

Poet A. M. Popescu

Dr. Sae Popescu

24 June 1932.

